

Ponència: Avaluant impactes: del projecte individual a l'impacte agregat

Autor: Jaume Colomer, Bissap

Taula Rodona 5: "Avaluant l'avaluació"

---

1. Consideracions sobre l'avaluació d'un projecte cultural

1.1. De l'aritmètica a l'àlgebra

Des de l'inici de l'actual període democràtic fins al moment actual hem recorregut un llarg camí que hem anat construint sobre el procés. Hem passat de la **subvenció discrecional** (al començament repartíem els recursos públics a totes les forces democràtiques sense predefinir cap lògica distributiva ni sense cap marc normatiu que limités la discrecionalitat dels ajuts). L'ètica d'alguns dirigents polítics o la constatació de certs tractes de favor de poca volada van portar a establir una **lògica aritmètica** que ens va semblar el camí més just: vam consensuar amb els agents socials uns paràmetres de quantificació per aconseguir que els recursos aportats fossin proporcionals a l'activitat que feien les entitats sense afany de lucre (els ítems eren el nombre de socis, el nombre d'activitats i participants, el pressupost, etc.). L'aritmètica simple ens permetia distribuir el pastís amb criteris quantitativament objectivables, però no introduïa cap criteri de qualitat: en el "café per a tots" no es veia necessari ni possible discriminar el valor social del que es feia, només es ponderava l'esforç.

Més endavant es va veure necessari començar a **introduir criteris de qualitat**, tot i que els primers assaigs han estat **amb poca fortuna i moltes resistències** perquè el paradigma de l'Estat del Benestar ha portat a considerar que les Administracions Públiques tenen l'obligació de finançar qualsevol iniciativa no lucrativa sense discriminar-ne el valor públic. I ens hem embarrancat aquí. Com podem sortir d'aquest atzucac?

1.2. L'equació a resoldre

Potser hem de **passar de l'aritmètica a l'àlgebra** i formular equacions. Hem de tenir clar que l'anàlisi de la demanda (el projecte i el sol·licitant) no determina una resposta concreta. L'anàlisi de les demandes d'ajut només dóna arguments per elaborar la resposta, però la decisió d'atorgar un ajut i la seva quantificació és una acció eminentment política que podem expressar com una equació:

- Si l'interès és **I**, el dèficit de mercat és **M**, la viabilitat és **V**, el conjunt de les demandes de subvenció és **D**, i els recursos disponibles són **R**, la fórmula de la resposta serà... (a veure si algun savi s'atreveix a proposar una fórmula).

En qualsevol cas, més que una fórmula magistral el que vull proposar és un concepte: **no n'hi ha prou en valorar l'esforç quantitatiu** de les organitzacions no governamentals que treballen pel bé col·lectiu, també hem d'establir criteris de **prioritat** (els dèficits que vol cobrir), de **viabilitat** (cal desestimar els projectes inviàbles i els que ja funcionen amb lògica de mercat) i **d'interès públic** (l'impacte o benefici social que aporta).

1.3. Estadis del procés d'avaluació

En qualsevol procés d'avaluació de projectes culturals podem establir quatre fases:

- **Estadi 1: la discriminació de projectes**

Cal, primer, excloure totes les demandes que no aconsegueixen els **requisits formals**. Després cal veure si el projecte per al qual es demana una subvenció **concorda amb els objectius i estratègies de la institució convocant**, i categoritzar aquesta concordança (com a mínim en tres categories: plena, parcial i nul·la). Els projectes amb concordança nul·la també han de ser exclosos.

- **Estadi 2: la valoració de l'interès**

Per tal de ponderar l'interès social d'un projecte podem valorar els següents ítems:

- a. **La qualitat**: la qualitat pot ser valorada d'acord amb els **cànons professionals vigents** i també a partir de la identificació de **factors d'innovació** (tant en els continguts com en els llenguatges) que permeten l'evolució dels **cànons** dominants.
- b. **La projecció social**: la projecció social la podem valorar a partir de la **participació potencial** (el nombre i perfil previst dels participants), la **visibilitat social** (és a dir, la presència en els mitjans de comunicació de la comunitat), i l'**estimació de l'impacte agregat**. Aquest factor el desenvolupem més endavant.

- **Estadi 3: valoració de la viabilitat**

L'interès d'un projecte no pressuposa la seva viabilitat. Hem de valorar-la per veure **si l'aportació de recursos públics és necessària** o, en el cas que el projecte no pugui autofinçar-se de forma autònoma, si **l'aportació de recursos públics n'assegura la viabilitat**. Cal valorar també el **grau de risc** i les seves conseqüències.

Un projecte cultural que funciona amb **lògica de mercat** no necessita rebre recursos públics perquè aquests no farien més que incrementar els beneficis als seus promotors, i en un **projecte clarament inviable** no té sentit aportar-hi fons públics perquè no se'n deriva cap benefici social.

La **valoració de la viabilitat** s'ha de fer a partir de l'estimació d'existència de **mercat** (o demanda suficient), de la valoració de la **capacitat de producció** del sol·licitant (experiència, habilitats tècniques, organització adequada), de la valoració de la seva **capacitat financera** i de la **previsió d'ingressos**

d'exploració i aportacions de tercers, com també de la **capacitat d'assumir riscos** per part del promotor.

- **Estadi 4: elaboració d'una proposta**

Un cop hem valorat l'interés, viabilitat i grau de concordança amb la convocatòria d'un projecte podem elaborar una resposta. Hem de tenir en compte el conjunt de demandes rebudes i la dotació pressupostària disponible, establint un **sistema de puntuació objectiu** que ponderi el pes de cada factor en el conjunt.

2. L'estimació de l'impacte agregat

Abans hem parlat de l'impacte agregat. Tot i que és un concepte econòmic aquí l'utilitzare de manera més general.

2.1. Conceptualització

L'impacte d'un projecte cultural és el seu resultat real, els canvis que provoca en una determinada realitat. Podem diferenciar dos nivells d'impacte: els resultats que aconseguim **en relació als objectius** (grau d'eficàcia i eficiència a partir dels indicadors establerts) i els **efectes associats**, secundaris o indirectes.

Entendrem com **impacte agregat** el conjunt d'aquests dos nivells. Per tant, haurem d'avaluar el grau de consecució dels objectius del projecte i també els efectes intencionals i incidentals (primaris i secundaris) que produeix.

A títol d'exemple, podem dir que la **Fira de Teatre al carrer de Tàrraga** que es celebra des de fa més de 25 anys ha aconseguit el següent impacte agregat:

- Millora de l'oferta teatral de la ciutat
- Reconeixement exterior de la ciutat
- Consolidació d'un equip de producció especialitzat
- Visibilitat i prestigi del teatre de carrer
- Promoció econòmica de la ciutat
- Millores infraestructurals i urbanístiques
- Visibilitat social d'espectacles no mediàtics per a recintes

L'impacte agregat, en definitiva, és el resultat global de la interacció d'impactes particulars i no la seva simple addició. Per això convé veure quines categories d'impactes intervenen en el resultat global.

2.2. Categorització d'impactes

Proposem una categorització no exhaustiva d'impactes per tal de destriar en cada cas els que poden ser rellevants.

- a. **Impactes en els agents:** impactes en l'**agent promotor** sol·licitant, en els **altres agents de la cadena de valor** (proveïdors, clients, competidors) i en **agents d'altres àmbits** vinculats. Podem identificar els següents:

- Desenvolupament organitzacional (progressió en especialització, productivitat, solvència i competitivitat)
- Desenvolupament econòmic (equilibri i increment patrimonial)
- Capitalització de *know how* (increment de la capacitat tècnica i tecnològica)
- Capacitat d'innovació (I+D+i)
- Coneixement i reconeixement social

b. Impactes en les infraestructures

c. Impactes en la dinàmica cultural:

- Impactes en l'**oferta**: quantitat i diversitat, qualitat, accessibilitat
- Impactes en la **demanda**: en la demanda reactiva i en la proactiva
- Impactes en l'**entorn**: en les polítiques culturals i en els mitjans de comunicació social.

3. L'experiència del PICEM

El PICEM és el Pla d'Indicadors Culturals de l'Entorn Municipal, promogut pel Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació Social de la Generalitat de Catalunya. Està en fase de rodatge i per això el presentem com a eina d'avaluació de l'impacte agregat de les polítiques culturals de proximitat sense poder-ne fer encara una valoració.

El seu objectiu és establir un sistema d'indicadors unificat per a la planificació i avaluació de projectes culturals d'àmbit municipal.

3.1. Metodologia

S'ha dissenyat a partir d'experiències precedents en l'àmbit local i europeu. En la fase pilot hi han participat 16 ajuntaments, i en l'actual fase d'expansió n'hi participen 46 (tots els que tenen una programació cultural estable).

El procés de desenvolupament és analitzat contínuament per un **grup d'experts** (grup de contrast) que emeten valoracions i propostes.

El sistema es gestiona a través d'un **portal o aplicatiu informàtic** d'accés compartit per part de tots els participants. Un equip central gestiona el sistema per tal que sigui funcional. A més, per garantir la seva viabilitat es duen a terme contínues **sessions informatives i de formació** obertes a tots els ajuntaments participants.

3.2. Indicadors

S'han establert els següents indicadors:

- a. Nivells
  - Informació general del municipi
  - Arts Escèniques i Música
  - Arts Visuals
  - Activitats singulars
- b. Tipus

- Oferta
  - Rendiment
  - Gestió
- c. Principals indicadors del 2007 (disponibles de 14 municipis)
- Nombre d'activitats, cost per activitat, assistents i taquillatge (per àmbits)
  - Despesa en cultura (% sobre total, i import per habitant)
  - Disponibilitat infraestructural (aforament i superfície per 1000 hab.)
  - Ràtio d'activitats per 1000 hab.
  - Oferta per àmbits (activitats)
  - Rendiment per àmbits: ocupació, modalitat accés (pagament o gratuït), ingressos taquilla, cost per assistent)
  - Gestió: grau recuperació cost, model de producció

3.3. Valoració

Encara és prematur fer valoració del PICEM però no hi ha dubte que obre noves possibilitats en el camp de la **planificació i avaluació de polítiques culturals** sabent que aquesta, malgrat la gran quantitat d'estadístiques que anem amuntgant, és encara una assignatura pendent.